

RESTAURAREA UNEI STATUETE TIP “TANAGRA”

Doina CONSTANTIN

Faimoasele descoperiri de la Tanagra, din anul 1870, dovedesc, prin miile de exemplare scoase la iveală, că la începutul sec. al IV-lea î.e.n. s-a produs un mare salt, ajungându-se de la figurinele arhaice la cele care se vor numi, în general, elenistice. Prin secolul IV, tehnica de lucru se schimbase. Procedul greoi al modelării lutului cu mâna și al arderii statuetelor cu pereții plini făcuse loc tiparului. De fapt, tiparul se folosise și mai înainte, chiar de prin secolul VI-V a.Chr. și aceasta nu numai la Tanagra ci și în întreaga Beoție, tipar care era mai mult un fel de pecete, reprezentând partea din față a capului. Beoțienii și în special tanagreenii, păstrau doar de milenii întregi tradiția prelucrării statuetelor și ajunseseră astfel la un mare rafinament artistic, la un deosebit simț al proporțiilor și al cunoașterii ascunzăturilor anatomice.

Figurinele de la Tanagra au o siluetă grațioasă, veșminte bogat drapate și coafuri excepționale, sunt pictate cu culori variate și împodobite cu tot felul de attribute. Argila folosită de coroplaști, se găsea chiar pe dealurile din jurul orașelor beoțiene și în special al Tanagrei. Era o argilă pură, care nu cerea prea multe operațiuni de spălare și frământare, și nici ingrediente speciale. Doar ceva nisip, pentru ca pasta să se poată contracta bine la uscarea și ardere.

DESCRIEREA OBIECTULUI

Statueta Tanagra restaurată are o înălțime de 16 cm. Veșmântul ei este o frumoasă rochie bogat drapată cu falduri. Pe păr, față, brațe și chiar pe veșmânt, se pot observa urme de culoare albă care nu s-au pierdut în pământ, unde s-au păstrat. O. Rayet și E. Pottier spun că teracotele Tanagra sunt bine conservate, sunt colorate din cap până la picioare. Probabil statuetele se afundau mai întâi în apă de var, pentru ca culoarea aplicată deasupra să adere mai bine, urmele de imersie se văd în dungile albe, care apar după ce culoarea a dispărut din zonele respective. Părul statuetei este adunat într-un coc la spate, iar în față este despărțit de o cărare pe mijloc. Podoaba ei capilară are culoarea castaniu roșcat, culoarea părului feoțienilor. Această piesă datează din secolul IV- II a.Chr.

Pasta argiloasă a statuetelor Tanagra este scrisă în “catalogue de terre - cutes d’Athenes”. Lutul este galben închis, fin, bine împietrit, absorbe apa cu mare iuțeală, puțin dens, este ușor și fragil, se zgârie cu unghia, spărtura este aspră și nelucioasă în general. Figurinele sunt puțin arse.

Retușurile cu dălțița dau statuetelor de Tanagra o notă personală, în care putem admira partea artistică a meșteșugarului, care în mare parte se inspira din sculpturile în marmură sau bronz ale atelierelor epocii respective. Aceste mici intervenții ale artistului care pentru un ochi neavizat sunt aproape nesesizabile, restauratorului nu trebuie să-i scape din vedere. Fiecare detaliu descoperit trebuie reconstituit fidel, pe zonele de completare sau

retușare a statuetelor deteriorate. În cazul nerespectării originalului, orice modificare a statuetei inițiale înseamnă un fals adus operei de artă, o lipsă de respect față de creatorul acesteia, o nerespectare a principiilor de restaurare. Vasul a suferit în timpul zacerii în pământ. Este fragmentar, cu ceramică foarte sfărâmicioasă și acoperit cu impurități.

Operațiuni de restaurare

Statueta Tanagra face parte din colecția Muzeului Callatis din Mangalia și a fost descoperită în anul 1995. În momentul descoperirii se afla într-o stare de conservare proastă, fiind spartă în foarte multe fragmente. Pentru restaurarea statuetei s-au adoptat următoarele metode:

- îndepărtarea impurităților și a prafului, prin pensulare cu ajutorul unei pensule cu fire moi și fine;
- impregnarea, prin imersie, într-o soluție de nitrolac diluat cu acetonă în proporție de 1 / 3. Fragmentele au fost lăsate să se usuce pe o hârtie de filtru, la temperatură ambiantă;
- reidentificarea fragmentelor componente ale statuetei și asamblarea lor pe rând, cu aracet E 50 fără plastefiant. Surplusul a fost îndepărtat corespunzător și estetic, uscarea făcându-se în poziție de echilibru în lada de nisip;
- porțiunile lipsă au fost completate cu ghips alb și apoi au fost lăsate să se usuce la temperatura camerei;
- finisarea completărilor și a sculpturii modelului a fost executată manual, cu ajutorul bisturiului și a abrazivelor, de diferite granulații;
- restaurarea cromatică a porțiunilor plombate cu ghips s-a făcut prin patinarea cu culori tempera;
- după uscare, s-a făcut conservarea finală a piesei, prin pensulare cu nitrolac diluat cu acetonă.

**Faze ale procesului de restaurare
STATUETA "TANAGRA"**